

Inspirerende voorbeelden ICE & archiefwerking

HERKENNEN EN VERZAMELEN VAN IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

Het opstellen van een inventaris van actieve Vlaams-Brabantse processies (KADOC)

Het Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving (KADOC) publiceerde in 2008 'Voetsporen van devotie: Processies in Vlaams-Brabant'. Het boek bundelt de resultaten van het *studieproject* 'Processies in Vlaams-Brabant, van 1750 tot heden'.

Naast een *typologie van processies*, een *geschiedenis* van het processiegebeuren door de eeuwen heen, een *fotoreportage* van actieve Vlaams-Brabantse processies, werd er ook **een inventaris van actieve processies in Vlaams-Brabant** opgesteld. In de alfabetische inventaris met bijhorende kaart vinden we telkens de naam, de datum, de frequentie, de organisator, het vertrekpunt en het tijdstip van de processie terug. Zeven van de in kaart gebrachte processies worden in het boek meer in detail toegelicht.

LINK: <https://kadoc.kuleuven.be/publicaties/diversen/diversen46>

Het documenteren van het productieproces van een meubelmakerij (CVAa en Stadsarchief Gent)

In 2011 begeleidde het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) de overdracht van het archief van meubelbedrijf Van Den Berghe-Pauvers naar het Stadsarchief van Gent (De Zwarte Doos). De werking van het bedrijf was in dat jaar stopgezet en de familie Vanden Berghe schonk het archief aan de Stad Gent.

In samenwerking met De Zwarte Doos documenteerde het CVAa vlak voor de sluiting het productieproces van de meubelmakerij d.m.v. foto's, een film waarin de verschillende machines in werking zijn, en korte interviews met de bedrijfsleider en de werknemers. Deze actie werd eveneens gekoppeld aan een *tentoonstelling*.

In 2013 begeleidde het CVAa de stage van studente Archivistiek Lieze Neyts. Zij herverpakte het archief en maakte een inventaris.

FOTO: Meubelmakerij Van Den Berghe-Pauvers. Foto Storm Calle © Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarchief

LINK: <https://www.cvaa.be/nl/artikel/10-jaar-cvaa-het-archief-van-den-berghe-pauvers>

Het documenteren van 100 dagen /Chrysostomos (Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee)

In 2016 was 'Rituelen' het centrale thema voor erfgoeddag. Het vormde voor Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee, erkend als culturele archiefinstelling, en met zijn wortels in het gelijknamige religieuze instituut in Heverlee, de aanleiding om in te zetten op '100 dagen'.

De leerlingen van het Heilig Hartinstituut, gevestigd op de site van de Annuntiaten, zetten deze wijdverspreide traditie verder. Aan de vijfdejaars uit de kunstafdeling werd gevraagd om de zesdejaars te volgen rond 'Chrysostomos'. Het filmpje dat ze creëerden werd *tentoongesteld op Erfgoeddag* onder de titel 'Bij de duizend maagdekens: rituelen achter kloostermuren'.

LINK: http://crkc.be/sites/default/files/brochure_erfgoeddag2016.pdf

De aanmaak en terbeschikkingstelling van een contextuele databank met aandacht voor immaterieel cultureel erfgoed (met een focus op historische informatie over dit immaterieel cultureel erfgoed en de ontwikkeling van een bijhorend beschrijvingsmodel): ODIS

De databank ODIS brengt gegevens over organisaties, personen en families, gebeurtenissen en gebouwen, periodieken en archieven omtrent het middenveld met elkaar in verband. Het Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme (ADV), AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis, het Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving (KADOC) en het Liberaal archief stonden aan de basis van het project. Ondertussen sloten ook andere organisaties uit de erfgoedsector, waaronder enkele bijkomende archieven, zich aan. De databank is opgezet als *ondersteuning voor het onderzoek naar de geschiedenis van het middenveld*. Doorheen de jaren werden **vernieuwingen** doorgevoerd. Naast organisaties, personen, publicaties en archieven, werd het ook **mogelijk gemaakt om gegevensreeksen over families, gebouwen, maar ook gebeurtenissen toe te voegen**. Via de gebeurtenismodule wordt **momenteel gefocust op processies**. Het is de bedoeling *historische informatie aan te bieden over deze processies en linken te leggen naar organisaties, personen, families, gebouwen, periodieken en archieven*.

LINK: http://www.odis.be/hercules/_nl_home.php

BEHOUDEN EN BORGEN VAN IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

Het ondersteunen bij het borgen van specifieke 'immaterieel-erfgoedpraktijken': Waregem Koerse Feesten en Memorial Day (o.a. Stadsarchief Waregem)

Het Stadsarchief van Waregem is betrokken bij het borgen in enge en brede zin van twee 'immaterieel-cultureelerfgoedpraktijken' in hun werkingsgebied: [Waregem Koerse Feesten](#) en [Memorial Day](#). Beide elementen zijn opgenomen op de 'Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed'. De *immaterieel-cultureelerfgoedzorg* resulteerde in *talrijke acties*, die op www.immaterieelerfgoed.be terug te vinden zijn op de respectievelijke praktijkpagina's.

We lichten er één initiatief uit: een [educatief project](#) voor scholen rond **Memorial Day**. Jaarlijks werken honderden leerlingen via verschillende opdrachten een jaar lang rond de herdenking van de (Amerikaanse) slachtoffers van WOI. Het stadsarchief stelde een brochure op als vertrekpunt voor de leerkrachten. Ook wordt via een platform materiaal uit de collectie ter beschikking gesteld. Op het einde van het traject organiseren de scholen telkens een eigen 'Memorial Day', waar de leerlingen de 'Price of Freedom Award' ontvangen.

LINK: <https://immaterieelerfgoed.be/nl/erfgoederen/waregem-koerse-feesten>
<https://immaterieelerfgoed.be/nl/erfgoederen/memorial-day>
<https://immaterieelerfgoed.be/nl/inspiratie/jongeren-als-onderzoekers-en-gidsen>

ONDERZOEK MET BETREKKING TOT IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

Het onderzoeken en het ondersteunen van historisch onderzoek naar een bepaalde 'immaterieel-cultureelerfgoedpraktijk': de beiaardcultuur en het struifspel (Stadsarchief Leuven)

Een **onderzoek** op basis van *archiefmateriaal uit de collectie* resulteerde in 2009 in een *publicatie*; een Salsa!-cahier (publicatie van de Vrienden van het Leuvense stadsarchief (Samen Actief voor het Leuvense Stadsarchief (SALSA!)) met als titel 'Van roeës tot uile. De geschiedenis van het groot en klein struifspel in Leuven'. De topjaren van het struifspel vonden plaats tussen 1880 en 1913. Leuven was duidelijk een echte 'struifstad', maar wat hield dit spel precies in? De auteurs onderzoeken de opkomst en het succes van deze volkssport. Er wordt dieper ingegaan op de Leuvense struifverenigingen en het belang van de stadswedstrijden in het struiven. *Ondertussen zou het struifspel terug aan een opmars bezig zijn.*

Het stadsarchief van Leuven onderhoudt ook goede contacten met de universiteitsbeiaardier. In het kader van zijn **doctoraatsonderzoek** kon het Stadsarchief helpen met het **aanreiken van bruikbaar archiefmateriaal** uit de collectie.

LINK: <http://salsavzw.be/publicaties>

Het stimuleren van onderzoek naar een bepaalde ‘immaterieel-cultureelerfgoedcategorie’: dialecten (Rijksarchief Leuven en Documentatiecentrum Vlaams-Brabant)

De voorjaarslezing ‘Vlaams-Brabantse stemmen uit het verleden. Dialecten in lokaal historisch onderzoek’ (juni 2017) werd georganiseerd door het Documentatiecentrum Vlaams-Brabant en het Rijksarchief van Leuven. Tijdens de lezing namen taalkundigen, heemkundigen en erfgoedzorgers het woord **rond de theorie en de praktijk aangaande de studie van dialecten**. Er werd ingezoomd op de manier waarop dit immaterieel erfgoed kan verzameld en verwerkt worden en hoe het gedeeld kan worden met het publiek. Er werd ook een *forum gegeven aan de immaterieel-erfgoedgemeenschappen: de vertegenwoordigers van twee dialectverenigingen namen het woord*.

LINK: <http://arch.arch.be/index.php?l=nl&m=nieuws&r=lezingen&e=dialecten-in-lokaal-historisch-onderzoek>

PRESENTEREN VAN EN TOELEIDEN NAAR IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

Het publiceren over een actieve ‘immaterieel-cultureelerfgoedpraktijk’: het vrijzinnig zangfeest (CAVA)

Naar aanleiding van de 30e editie van het Vrijzinnig Zangfeest ondernam het Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven (CAVA) actie. De *geschiedenis* van het Vrijzinnig Zangfeest is te weinig gekend. Om hieraan tegemoet te komen, **publiceerde CAVA ‘Schoon uit de toon! Het Vrijzinnig Zangfeest op de VUB sinds 1986’**. Dit boek beschrijft de vrijzinnige studentenliedcultuur vanaf 1880, het ontstaan van de zangfeesten aan de VUB in 1986 en de evolutie ervan tot 2015. *De mix van vele bronnen, van uniek beeldmateriaal en tal van getuigenissen en anekdotes*, bezorgt de lezer een blik achter de schermen van één van de grootste jaarlijkse evenementen op de VUB.

LINK: <https://www.cavavub.be/schoon-uit-de-toon-het-vrijzinnig-zangfeest-op-de-vub-sinds-1986/>

Het opzetten van een tentoonstelling en het uitwerken van een brochure over een actieve ‘immaterieel-cultureelerfgoedpraktijk’: kant (o.a. stadsarchief Ieper)

Naar aanleiding van een vraag van een lokale kantvereniging (30-jarig bestaan), nam het Stadsarchief van Ieper het initiatief om een **tentoonstelling** te organiseren. In samenwerking met ‘IEPER Verbeeldt’ en Heemkring Iepers Kwartier werd ook de **brochure ‘De beste Kant van Ieper’** uitgegeven.

LINK: https://issuu.com/stadieper/docs/brochure_kant

PARTICIPATIEVE ACTIE ROND IMMATERIEEL CULTUREEL ERFGOED

Een project op vraag van een erfgoedgemeenschap met een sterke inspraak van de erfgoedgemeenschap en met aandacht voor immaterieel cultureel erfgoed: feesten en rituelen van de Ghanese gemeenschap (ondersteuning door o.a. Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis)

Op vraag van de Ghanese gemeenschap werd het project 'Vogels die niet vliegen gaan dood' opgestart. Het project werd uitgevoerd door Ghanese en Belgische vrijwilligers van het Centrum voor de Ontwikkeling van de Jeugd van Ghana (COJG) en Ghendtsche Tydinghen (H.H.K.G.). Het project werd ondersteund door enkele organisaties uit de erfgoedsector: Heemkunde Vlaanderen, het STAM (het stadsmuseum en de erfgoedcel), alsook AMSAB-ISG. **Er werd aandacht besteed aan Ghanese feesten en rituelen.**

FOTO: Doopplechtigheid in de Ghanese gemeenschap (collectie Amsab-ISG)

LINK: <http://www.ghanezeningent.be>

Een 'verkiezingsoproep' lanceren rond immaterieel cultureel erfgoed: dialect (Stadsarchief en Openbare Bibliotheek van Poperinge)

De bibliotheek en het archief van Poperinge zijn gevestigd in het gebouw de Letterbeek. Naar aanleiding van het tienjarig bestaan in 2016 lanceerden de bibliotheek en het archief een facebookwedstrijd: 'Het mooiste woord van Poperinge'. De oproep om woorden in te zenden en er op te stemmen, ontlokte heel wat reacties bij het publiek. Uiteindelijk viel 'Keppesleppe' als winnaar en mooiste woord uit de bus.

Via deze wedstrijd werd een link gelegd tussen immaterieel cultureel erfgoed (dialect) en de collectie.

Voor het archief had de wedstrijd communicatief heel wat positieve gevolgen. De actie kreeg vrij veel persaanbacht. Daarnaast waren er heel wat nieuwe volgers op de Facebookpagina en een uitzonderlijk groot aantal reacties, likes, clicks enz. Na de verkiezing werden de ramen van het gebouw volgeschreven met de ingezonden woorden.

LINK: <http://www.poperinge.be/NL/pagina/4531/facebookwedstrijd>

ONDERSTEUNEN VAN HET ARCHIEF- EN DOCUMENTBEHEER VAN IMMATERIEEL- CULTURELERFGOEDGERELATEERDE ARCHIEFVORMERS

Het inzetten van expertise met betrekking tot document- en archiefbeheer door middel van vormingen en een brochure (Archiefbank Vlaanderen en de erfgoedcellen Land van Dendermonde, Viersprong en Leie Schelde)

De **workshops en bijhorende brochure 'Leren Archiveren'**

kwamen tot stand door samenwerking tussen Archiefbank Vlaanderen en de erfgoedcellen Land van Dendermonde, Viersprong en Leie Schelde. Gezien de kwetsbaarheid van private archieven, werden via die kanalen praktische tips verschaft aan verenigingen over hoe ze zelf zorg kunnen dragen voor hun archief.

LINK: <http://egclandvandendermonde.be/brochure-leren-archiveren/>

Inzetten op het archief van specifieke immaterieel- cultureelerfgoedpraktijken: de jaartallen en het dialect (Stadsarchief Leuven)

Het Stadsarchief van Leuven staat onder andere in voor de **goede bewaring van het archief van Het Jaartallenleven in Leuven en van de Akademie van 't Leivens'**. Het archief van het Akademie van 't Leivens werd overgedragen op initiatief van de Akademie zelf. Nieuwe jaartallen worden telkens gestimuleerd om over te dragen aan het stadsarchief. Bovendien wordt dit archief opvallend vaak geraadpleegd. Het stadsarchief zet ook in op het **sensibiliseren van gemeenschappen met betrekking tot hun archief**.

Inzetten op het archief van specifieke immaterieel- cultureelerfgoedpraktijken: de beiaardcultuur (Stadsarchief Mechelen)

Het Stadsarchief van Mechelen **ontsluit en bewaart het archief van de Koninklijke Beiaardschool**. Het archief van de Koninklijke Beiaardschool is een voorbeeld van een conglomeraatsarchief en daardoor erg interessant. Vaak zijn er legaten door leerkrachten en stadsbeiaardiers aan de school. In dit verband begeleidde het stadsarchief een **archivistiekstage en -masterproef. In het verleden werd eveneens samengewerkt met de school in het kader van de ontsluiting fotocollecties. Via de school werd tot slot ook het archief van de Vlaamse beiaardvereniging aan het stadsarchief overgedragen.**